

Minnen från faxens och disketternas tid 1991–92

Den 29 juni 1990 ringde Nils Lundgren, initiativtagare till *Ekonomisk Debatt* tillsammans med Assar Lindbeck. Principen på den tiden var att man bytte redaktörspar vartannat år och jag tackade ja till erbjudandet att vara redaktör de kommande två åren. Frågan om medredaktör var inte avgjord men diskuterades. Jag skrev i ett brev till Nils några timmar senare att ”ytterligare ett namn på tänkbar medredaktör för ED dykt upp i skallen: Magnus Henrekson, som nu är på FIEF. Han är synnerligen förnuftig, är mogen trots att han är tämligen ung (ca 30 år), skriver väl, behärskar ett brett fält av ekonomiska frågeställningar... Om du ännu inte frågat någon av de tre som vi tidigare diskuterat, så är han den som jag föreslår att du allra först vänder dig till, förutsatt naturligtvis att Assar och Eskil accepterar honom.” Förslaget med Magnus accepterades och kompletterades senare med Gunilla Bornmalm-Jardelöw som recensentionsredaktör.

Magnus kunde dock inte engagera sig med full kraft under första halvåret, så Lars Hultkrantz från föregående redaktörslag kvarstod t o m nr 4 1991. Lars var då vid Berkeley, och pärmen med ED-korrespondens strax innan e-mail slog igenom visar betydelsen av dåtidens moderna kommunikationssätt, faxen. I ett fax 25 januari 1991 skriver Lars: ”Vill i fortsättningen i så stor utsträckning som möjligt använda fax, bl a eftersom brev är rätt kostsamma när de blir tjocka.” Det blev dock så att faxen främst användes för meddelanden, medan långa artikelmanus av praktiska skäl skickades som papperspost. De enkla faxtyperna hade nackdelen att sidorna behövde matas in en och en vid sändning, vilket var tidsödande, och inkommande meddelanden hamnade i en gemensam korg, vilket gjorde att man lätt fick med sig någon annans sidor eller missade några av sina egna när man hämtade papperen.

Världshändelserna påverkade korrespondensen. En USA-ledd FN-allians hade gripit in i Kuwaitkriget 1990–91 på Kuwaits sida mot ockupanten Irak och Lars skriver i ett fax att ”Mariannes artikel kom faktiskt pga kriget inte i väg förrän igår. Orsaken är att postköerna nu är jättelånga eftersom brev o paket skall skickas till en halv miljon soldater.” En försändelse till Krister Andersson vid IMF hade inte kommit fram och han förklarar i mars 1991 att ”under normala omständigheter brukar posten ta 5 till 7 dagar men i samband med kriget i Mellanöstern infördes betydligt strängare säkerhetskrav vilket har medfört att brev, speciellt tjockare försändelser, numera tar 3 till 4 veckor”.

Redaktörerna fick vanligen ett brev med en erbjuden artikel i pappers-

BO SANDELIN

redaktör 1991–92,
är professor emeritus
i nationalekonomi
vid Handelshögskolan
vid Göteborgs
universitet.
bo.sandelin@
economics.gu.se

form. Men när den var färdig att gå till tryckning utnyttjades den moderna tekniken. ”Manuset finns på bifogad diskett” skrev t ex Lars Werin i oktober 1991. ”Det är skrivet med WORDSTAR (Release 4).” Olika maskintyper och alla konkurrerande ordbehandlingsprogram gjorde att tryckerierna ändå hade ett tidsödande arbete kvar för att föra över materialet till sina system. Enligt en notering hade den tekniske redaktören Ingvar Nilsson rapporterat att omställningskostnaderna var så höga att när det gällde kortare texter som repliker så knackade tryckeriet hellre in dem på nytt än förde över dem från diskett.

Inte bara tekniken har förändrats sedan det tidiga 1990-talet utan också skribenternas arbetssätt. År 1991 var det i genomsnitt 1,3 författare per stor artikel. Tre decennier senare, år 2022, hade genomsnittet ökat till 2,3 författare per artikel, och det var flera artiklar med 4–6 författare medan det 1991 aldrig var fler än två. Bakgrunden och implikationerna av denna tendens, som vi kan se även hos andra facktidsskrifter, vore intressant att utreda.

Tidskriften abonnerade på pressklipp från ett företag som bevakade förekomsten av namnet *Ekonomisk Debatt* i pressen. Urklippen av artiklarna där *Ekonomisk Debatt* nämndes kom med posten, prydligt uppklistrade på vitt papper och gav en god bild av tidskriftens genomslag. För 1991 (t o m 20 november) finns 76 pressklipp.

De flesta artiklar var liksom nu inte av debattkaraktär, men några heta och långa debatter utspelades. En handlade om Sveriges ekonomiska tillväxt. Debatten inleddes före min redaktörstid med att sociologen Walter Korpi i en lång artikel i nr 5 1990 utmanade uppfattningen att Sverige under efterkrigstiden skulle ha haft en klart långsammare tillväxt än andra jämförbara länder. Korpi menade att ”Sveriges ekonomiska utveckling under efterkrigstiden ganska nära har följt genomsnittet bland de andra rikaste OECD-länderna. Obefintliga eller slarviga analyser i kombination med teoretiskt önsketänkande har bidragit till att i samhällsdebatten ges en bild av att Sverige under efterkrigstiden halkat efter i ekonomisk tillväxt” (Korpi 1990, s 467). ”Lilleputländerna” Luxemburg och Island hade utelämnats liksom periodvis icke-demokratiska och ekonomiskt mindre utvecklade OECD-länder som Spanien, Portugal, Grekland och Turkiet. De senare kunde på grund av upphinnarfaktorn få en procentuellt snabbare tillväxt.

Reaktionerna blev kraftiga och genererade ett tiotal inlägg 1990–91. Först ut var SNS konjunkturråd (1990), som bl a pekade på betydelsen av Korpis val av jämförelseländer och av att han inte tagit med de senaste årens utveckling. Sune Davidson (1990) från Näringslivets Ekonomifakta ifrågasätter också bl a Korpis val av jämförelseländer och Pär Hansson och Magnus Henrekson (1991a, 1991b) menar att upphinnarfaktorn är irrelevant. Korpi själv var på bettet med fyra repliker förutom sin första artikel. Så småningom börjar argumenten att upprepas, så i nummer 3 1991 förklaras debatten avslutad. Den hade då även uppmärksammats i pressen, bl a med stora artiklar i *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet*.

En annan het debatt startade i nummer 4 1991 då tidskriften hade som

tema ”Hur hög skall arbetslösheten få bli?”. Där hade Villy Bergström och Karl-Gustaf Löfgren (1991) ett bidrag med titeln ”Arbetsmarknadspolitik under krisen”, som följdes av en livlig polemik med Lars Calmfors och Bertil Holmlund om lönebildning och arbetsmarknadspolitik med tre inlägg av de senare och tre nya av de förra.

När Christina Jonung och Ann-Charlotte Ståhlberg var redaktörer 1987–88 införde de rubriken *Ekonomporträttet* med i princip en biografisk artikel i varje nummer över någon nutida eller tidigare känd ekonom. Det blev en uppskattad serie, och senare samlade de många av de svenska ekonomporträtten i bokform (Jonung och Ståhlberg 1990). De värvade också författare och redigerade porträtt 1991–92 med syftet att efter publiceringen i *Ekonomisk Debatt* få till stånd en andra bok (Jonung och Ståhlberg 2014).

Det var en mycket heterogen skara som porträtterades 1991–92. Där ingick förutom avlidna svenskar levande internationella storheter som Ronald Coase och Gary Becker, som fick Riksbankens pris till Alfred Nobels minne. Där ingick också udda personer som norrmannen Christen Smith (1785–1816), porträtterad av Preben Munthe (1991). Christen Smith blev 1814 Norges förste professor i ekonomi (mer precist ”botanik og statsoekonomiske videnskaper”). Han utmärkte sig inte bara genom att vid utnämningen inte ha skrivit en rad om nationalekonomi. Han gjorde det inte heller efter utnämningen; han hann väl knappast för han dog redan 1816 i samband med en expedition till Kongo. Fortfarande publiceras glädjande nog ett och annat ekonomporträtt, om än inte alltid under den rubriken.

Bergström V och K-G Löfgren (1991), ”Arbetsmarknadspolitik under krisen”, *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 328–335.

Davidson, S (1990), ”Halkar Sverige efter? Replik till Korpi”, *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 8, s 743–748.

Hansson, P och M Henrekson (1991a), ”Den svenska tillväxten: Blir vi omsprungna eller bara upphunna?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 3, s 261–266.

Hansson, P och M Henrekson (1991b), ”Upphinnarfaktorn är irrelevant. Svar till Korpi”, *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 3, s 274.

Jonung, C och A-C Ståhlberg (red) (1990), *Ekonomporträtt – svenska ekonomer under 300 år*, SNS Förlag, Stockholm.

Jonung, C och A-C Ståhlberg (red) (2014), *Svenska nationalekonomer under 400 år*, Dialogos Förlag, Stockholm

Korpi, W (1990), ”Halkar Sverige efter? Vår ekonomiska tillväxt och produktivitet i jämförande belysning”, *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 5, s 455–470.

Munthe, P (1991), ”Christen Smith”, *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 3, s 255–271.

SNS konjunkturråd, (Lars Bergman, Ulf Jakobsson, Mats Persson och Hans Tson Söderström) (1990), ”Sveriges tillväxt. Replik till Korpi”, *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 7, s 660–665.

REFERENSER